

آثار آموزش در افزایش مشارکت اقتصادی روستایی

متغیر آموزش روستاییان

و تابع مدیریت مراعات

دکتر مرتضی محمدخان*

مقدمه

مشارکت را به عنوان مهم ترین فاکتورهای توسعه در کشورهای در حال رشد معرفی کرد. در چند دهه اخیر مفهوم آموزش و مشارکت مردمی از دیدگاه های مختلف مورد توجه قرار گرفت و وارد نظام های سیاسی، اقتصادی، صنعتی، بازرگانی خصوصاً توسعه روستایی جهان عقب نگه داشته شد. بنابراین نقش آموزش در مشارکت و توسعه امری اجتناب ناپذیر است. نظر به اهمیت مشارکت در فرآیند تحولات، تعریفی چندا از آن ارائه می شود: محمدعلی طوسی به نقل از کیت دیویس می نویسد: «مشارکت یک پذیرش ذهنی در موقعیت های گروهی به منظور دستیابی به هدف های یاری دهنده است. مشارکت به فعالیت های جسمانی محدود

آموزش یکی از اساسی ترین فعالیت های بشری است. انتقال دانسته ها به نسل جدید امری حیاتی است و دنیای توسعه یافته موفقیت خود را مدیون آموزش های هدفدار و سازمان یافته می داند. آموزش را می توان متغیری واسط در امر توسعه دانست که همواره با مشارکت مردم همگام و عامل تغییر در مدیریت رفتاری می باشد که در جلب مشارکت مردم، خصوصاً جوامع روستایی، پیش شرط توسعه تلقی می شود. آموزش و مشارکت با تاریخ بشر آغاز و با ساختار جمعیتی، حرکات و مسائل اقتصادی - اجتماعی و فنی انسان ها تغییر و تحول یافته است. پس از جنگ جهانی دوم، ایولاگوست (لاگوست: ۱۳۴۸، صص ۲۴ - ۱۵) ضرورت توسعه در کشورهای جهان سوم را مطرح و توجه به آموزش و

* . در تهیه این مقاله آقایان دکتر نعمت الله خلیقی، مهندس اصغر کمالی و مهندس سعید اسکندری با نویسنده همکاری داشته اند.

نمی‌شود، بلکه واکنش ذهنی - عاطفی با جنبه‌های همیاری، خودیاری و مسئولیت‌پذیری است.» (طوسی: ۱۳۷۲، ص ۵۷)

- اوکلی ومارسدن معتقدند: مشارکت حلقه گمشده در توسعه و انگیزه و تلاش داوطلبانه افراد برای قوام یا تلفیق توان مردم در حل مشکلات است. (اوکلی: ۱۳۷۰، صص ۴۴-۳۷) - وسان معتقد است: مشارکت چهار سطح

دارد که پایین‌ترین سطح مشارکت مردمی، مشارکت در تأمین نیروی کار و بالاترین سطح آن مشارکت در تصمیم‌گیری است. و بالاخره تعریفی که برای مشارکت بیان شده است:

مشارکت، احساس مشترک، میان افرادی است که نسبت به کار خود کنترل دارند و نسبت به نتایج حاصل از آن تعهد بیشتری احساس می‌کنند. (مهندسین مشاور: ۱۳۷۱، صص ۵-۲) در دهه اخیر سازمان خواربار کشاورزی بخش مهمی از فعالیت‌های خود را در جهان سوم به آموزش اختصاص داد. هدف آنها تغییر دانش، بهبود مهارت‌ها و نگرش کارآموزان به ارتقای آگاهی‌هاست (سازمان خواربار جهانی: ۱۳۶۵، ص ۱۰) که در نهایت منجر به بهبود وضع اقتصادی آنها می‌شود.

فقر آموزش در جوامع روستایی

نشانه مشارکت

بارزترین نشانه مشارکت در جوامع روستایی عقب‌نگاه داشته شده، وجود نمایندگانی از مردم در صحنه تصمیم‌گیری‌هاست، به طوری که مشارکت نیازمند همکاری فعالانه میان سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان، مسئولین و بهره‌برداران می‌باشد. در حالی که محرومین و مستضعفین جامعه غالباً قادر به بهره‌گیری از حقوق مشارکتی نیستند، برای فقرزدایی و حرکت به سوی جامعه ایده‌ال، مشارکت از طریق شکل‌دهی مجدد قدرت به نفع اقشار محروم ضروری است. تحقیقات انجام شده (آرخی: ۱۳۷۷، صص ۱۴۳-۱۳۶) در باب مشارکت نشان داده است که یک اندیشه مهم در امور مشارکتی، مشارکت مردم در امریاری دادن و دادوستدهای اجتماعی دوسویه میان آنها و دستگاه‌های اجرایی است. محمد عفتی به نقل از مهاتما گاندی رهبر سابق هند گزارش داد: (عفتی: ۱۳۷۱، صص ۳۵-۳۴) «مشارکت مردمی در روستاها امری محال و غیرممکن است، ولی

فقر آموزش در جوامع روستایی منشأی تاریخی دارد. از گذشته دور به جهت ایجاد تردید و تعلل و به منظور ممانعت از تأسیس یک فضای فرهنگی برای پرورش انسان‌های آگاه، طبقات

خود انکایی، مشارکت و خودیاری روستائیان را پذیرفته و معتقد است که علل بدبختی روستائیان، غرور و خودپسندی، حرص و طمع آنان است و راه نجات از این گرداب، ایثار، فداکاری و خدمت به دیگران می باشد. به نظر گاندی در مشارکت روستائیان پیرامون توسعه می بایست به سه عنصر اصلی: اعزام کارگزاران روستایی، تشکیل جمهوریت های مردمی دهات، افزایش حس ایثار به دیگران توجه کرد.» در حالی که امروزه در اکثر مناطق روستایی کشورهای عقب نگه داشته شده و در حال رشد مشاهده می شود که امر مشارکت روستائیان در جشن ها، عزاداری ها، ساخت و تعمیر و نگهداری اماکن مذهبی، رفاهی، خدماتی و... هنوز کم و بیش پابرجاست، البته این نوع مشارکت ها، ارادی، داوطلبانه و بدون دخالت عوامل بیرونی و به طور خودانگیخته می باشد. (حسینی: ۱۳۶۴، ص ۹)

آموزش، تأثیر عوامل بوته کاری، قرق مراتع، خشکه چین، بانکت و... در اصلاح و احیای مراتع از دیدگاه اقتصادی خانوار بهره برداران است که جلسات توجیهی به عنوان آزمون مقدماتی و کلاس هایی برای گروه های آزمایشی A و B به عنوان آزمون های نهایی تشکیل شد. سه مرحله آموزش در فواصل زمانی ۲۱ روزه به عمل آمد. در این بررسی، مشارکت: متغیر وابسته و متغیرهای آموزش، سن، تحصیلات به عنوان متغیر مستقل مورد بررسی قرار گرفتند. برای تأثیر متغیرهای مستقل بر وابسته، مشارکت براساس امتیازات استاندارد ایویچ با حداکثر ۱۵ امتیاز برای هر فراگیر محاسبه و برای سن، به ازای هر سال تحصیل یک امتیاز و برای هر دوره آموزش ۵ نمره و در مجموع ۱۵ امتیاز منظور شد. و در پایان براساس ضریب همبستگی پیرسون، فرضیات مورد ارزیابی قرار گرفت. (راجرز: ۱۳۷۱، صص ۱۰۲-۱۰۰)

مواد و روش ها

در این بررسی تحقیق تجربی حقیقی (آموزشی) در سال ۱۳۷۹-۱۳۷۸ در مناطق روستایی بخش طرهبه شهرستان مشهد انجام شد. براساس روش سالمون دیزاین تعداد ۱۲۷ پرسشنامه در چهار گروه متجانس و همگن انتخاب گردید. گروه های A و B به عنوان گروه آزمودنی و گروه C و D به عنوان شاهد برگزیده شدند. (خلیلی: ۱۳۷۵، صص ۱۶۴-۱۵۷)

شاخص های قابل ارزیابی عبارت اند از:

نظارت و ارزشیابی مشارکتی^۱

یکی از مؤثرترین روش هایی که کارایی فعالیت های آموزشی را بهبود می بخشد، ارزشیابی و نظارت است که جزئی از چرخه توسعه و فرآیندی می باشد که در یک نظام، امکان مشارکت مستمر بهره برداری روستایی را ارزشیابی و میزان آنها را ارزیابی می کند. نظارت و ارزشیابی مشارکتی فرآیندی است دارای جهت دهی، خودیاری و ابزار مؤثری در

1. Participatory Monitoring and Evaluation (P.M.E)

جدول شماره (۱): مراحل اجرایی گروه‌های متجانس چهارگانه (سالمون دیزاین)

(ملک محمدی: ۱۳۷۴، صص ۲۵-۳۴)

Pt ۷۳ نهایی ۳	Pt ۷۲ نهایی ۲	Pt ۷۱ نهایی ۱	Pt ۱ مقدماتی	آزمون اولیه	آزمون گروه‌ها
+	+	+	-	+	A
+	+	+	+	+	B
-	-	-	+	+	C
-	-	-	-	+	D

رابطه با افزایش اعتماد به نفس که موجب رابطه با افزایش اعتماد به نفس که موجب می‌شود مردم بتوانند بیش از پیش در سرنوشت خویش دخالت کنند. هدف آموزش آن است که بهره‌برداران با استفاده از توان علمی، نیروی کار، دانش و مهارت متخصصان و با مشارکت بیشتر بر مشکلات فائق آیند و زمینه توسعه اقتصادی را فراهم آورند. (Hawelock: Rnald, pp. ۲-۵)

۴- گروه‌های آزمودنی A و B با میانگین ۱۰۴ نسبت به میانگین چهار گروه زوج (۹۲/۵) دارای برتری نسبی است.

۵- گروه‌های آزمودنی B و D با میانگین ۹۹ تحت تأثیرپذیری متقابل قرار دارند.

۶- گروه‌های A و C با میانگین ۹۴ تحت تأثیرپذیری متفاوت هستند.

۷- گروه‌های شاهد D و C با میانگین ۸۳ پایین‌ترین داده را دارا هستند.

نتایج

الف- نتایج آزمون سالمون دیزاین

۱- گروه آزمودنی B با گذراندن آزمون توجیهی و نهایی دارای میانگین ۱۲۱، بالاترین میانگین است که از میانگین متوسط گروه‌های چهارگانه (۹۶/۵) و میانگین شاهد گروه D (۷۷) دارای اختلاف ملموس است.

۲- گروه آزمودنی A که فقط تحت آزمون نهایی میانگین ۱۰۴/۵ قرار داشت، نسبت به میانگین چهار گروه در وضعیت مناسب قرار دارد.

۳- گروه شاهد C که تحت آزمون مقدماتی است، با میانگین ۸۳ پایین‌ترین تراز میانگین چهار

ب- نتایج فراگیران

۱- ۶۹٪ فراگیران خواهان آموزش نظری - عملی و ۱۹/۵٪ خواهان آموزش عملی در منابع طبیعی هستند.

۲- ۹۷/۵٪ مهم‌ترین عامل مؤثر در آموزش را شرکت فعال فراگیران و تدریس خوب مدرّسان می‌دانند. نقش مدرّس خوب در میزان مشارکت ۶۷/۵٪ عنوان شده است.

۳- از هر چهار گروه فراگیر، یک نفر معتقد است

- ۴- میزان سرمایه گذاری شخصی در فعالیت های منابع طبیعی توسط ۶۰٪ فراگیران بین ۲,۰۰۰,۰۰۰ - ۵۰۰,۰۰۰ ریال است.
- ۵- میزان پذیرش نظارت کارشناسان منابع طبیعی توسط فراگیران ۶۰٪ است.
- ۶- ۷۵٪ مسئولین امکانات راه، بهداشت، آموزش و فروش و... منطقه مورد مطالعه را در حد نیمه محروم می دانند.
- ۷- ۹۰٪ مسئولین معتقدند که در شرایط موجود، امکان جلب مشارکت های مردمی در منطقه ضعیف می باشد.
- ۸- ۷۵٪ مسئولین استقبال مردم از شرکت در فعالیت های احیا و اصلاح منابع طبیعی را ضعیف می دانند.
- ۹- ۶۵٪ از مردم به اقدام دستورات آموزشی - ترویجی منابع طبیعی علاقمند نمی باشند.
- ۱۰- شناخت ۷۵٪ مردم منطقه در اهمیت منابع طبیعی تجدیدشونده بسیار جزئی است.
- ۱۱- ۱۰٪ مردم منطقه دارای بینش فرهنگی - اعتقادی هستند.
- ۱۲- فاصله روستا به شهر و میزان ارتباط روستاییان با شهر، ۱۰۰٪ در جلب مشارکت آنها مؤثر است.
- ۱۳- ۹۰٪ مسئولین محلی معتقدند که استفاده از تسهیلات بانکی می تواند مشوق مردم در امر مشارکت منابع طبیعی باشد.
- ۱۴- بایجاد اشتغال ۵۰٪ و افزایش درآمد مردم ۵۰٪، زمینه های لازم برای مشارکت بیشتر مردم فراهم می شود.
- ارزیابی فرم نظر خواهی پیرامون ارزشیابی
- که توجه به اهداف در کیفیت و نحوه آموزش تأثیر دارد، ۱۷٪ نقش فراگیران، ۱۵٪ نقش مدرّسان، ۱۰٪ به تکنولوژی آموزشی و ۳۳٪ نیز به کلیه عوامل اشاره داشته اند.
- ۴- از هر سه نفر، دو نفر معتقدند که آموزش در منابع طبیعی باید جنبه رسمی داشته باشد.
- ۵- در تأثیر آموزش پیرامون کسب اطلاعات درباره انجام فارو، بانکت، سدهای خشکه چین، حدود نیمی از فراگیران از اثرات عملیات اجرایی بی خیر و تنها ۱۳٪ آن را مفید می دانستند.
- ۶- حدود نیمی از فراگیران، اثرات آموزش را در جلوگیری از مهاجرت مثبت می دانند.
- ۷- بیش از نیمی از فراگیران، تمایل خود را برای حفظ آب و خاک و جلوگیری از بروز سیل با همکاری و کمک دولت اعلام داشته اند.
- ج- نتایج مسئولین محلی**
- ۱- از هر سه نفر مسئول و دست اندرکار منطقه مورد مطالعه، یک نفر خواهان طرح های اقتصادی، یک نفر طرح های عمرانی و یک نفر نیز آموزشی - پرورشی است.
- ۲- به نظر مسئولین مهم ترین عامل انگیزه مشارکت مردم در طرح های منابع طبیعی، به فعالیت شوراهای اسلامی ۳۷/۵٪، اعزام کارشناسان به روستا ۲۵٪، تشکیل اجتماعات مردم و توجه آنها ۲۵٪ بستگی دارد.
- ۳- میزان جذب هزینه ها و اعتبارات دولتی در طرح های اصلاح آب و خاک توسط فراگیران بسیار ضعیف است (۸۰٪)

جدول شماره (۲): جدول نظارت و ارزشیابی گروه‌ها در هر مقطع

P.M.E. D	P.M.E. C	P.M.E. B	P.M.E. A	نظارت و ارزشیابی تکرار
۳۵	۳۶	۳۷	۳۸	آزمون اولیه بدون تأثیر متغیر مستقل
۳۴	۳۶	۳۸	۳	آزمون مقدماتی
۳۳	۳۷	۳۹	۳۸	آزمون تأثیر متغیر مستقل
۳۲	۳۹	۳۹	۳۷	آزمون نهایی
۳۳/۵	۳۷	۳۸	۳۷/۵	میانگین
۳۶/۵				میانگین کل

گروه‌های A و C که به ترتیب تحت تأثیر آزمودنی و آزمون مقدماتی قرار دارند. ارزشیابی‌ها مثبت است و در این حالتی است که گروه A بر گروه C رجحان و برتری دارد.

ارزشیابی و نظارت گروه‌ها بیانگر آن است که: - ۸۲/۵٪ فراگیران از کیفیت تدریس مدرّسان دوره رضایت دارند.

- ۸۲٪ فراگیران از زمان تخصیص یافته برای دوره‌های آموزشی راضی بودند.

- ۹۵/۵٪ گروه‌ها از نحوه سازماندهی و تشکیل دوره آموزش رضایت داشتند.

- ۱۰۰٪ مدرّسان کارآیی لازم را در امر آموزش دارند.

- ۹۱٪ مدرّسان توانایی لازم را در ایجاد انگیزه و علاقه به شرکت در کلاس‌های آموزشی - ترویجی دارا بودند.

- ۱۰۰٪ دامداران منطقه راغب به شرکت در طرح‌های مشارکتی نبوده و به سخنان مدرّسان کم توجه بودند. آنان حتی سعی داشتند با

و نظارت دوره‌های آموزشی فراگیران روستایی گروه‌های چهارگانه در چهار مرحله، پس از آزمون‌های به عمل آمده تکمیل و با توجه به جدول شماره (۲)، میانگین هر گروه مشخص و میانگین کل مقایسه شد. حداکثر نمره مکتسبه برای هر گروه ۳۹ است.

گروه B که تحت آزمون مقدماتی و نهایی قرار گرفته، بالاترین میانگین را داراست که بیان‌کننده نقش آموزش بر مشارکت و ارزیابی مطمئن و پذیرفته شده است، زیرا با میانگین کل ۳۶/۵ اختلاف فاحش و با حداکثر نمره مکتسبه همخوانی نزدیک دارد.

گروه D که در هیچ یک از آزمون‌ها و تأثیر متغیر مستقل قرار نگرفته، تحت تأثیر بازگشت آماری یا رگرسیون با افت شدید مواجه شده و آزمون‌های مختلف او را در آخرین مرحله پذیرش مشارکت قرار داده‌اند. از طرف دیگر به دلیل فاصله شدید میانگین گروه D با میانگین کل، ارزشیابی منفی و در سطح پایین قرار دارد.

*
ادبیات

بازداشتن دیگران از طرح‌های مشارکتی در تثبیت وضع کنونی کوشا باشند. احتمالاً آنان تصور می‌کردند در اثر ایجاد و راه‌اندازی طرح‌های مشارکتی از سطح مراتع کاسته شده و آنان با کمبود علوفه و چراگاه تعلیف احشام مواجه می‌شوند. به طوری که می‌توان گفت فقر مادی یکی از مهم‌ترین عوامل فقر فرهنگی و عدم پذیرش در آموزش و طرح‌های مشارکتی است (کمالی: ۱۳۷۹، صص ۱۳۱-۵۸).

بحث

آموزش یکی از مهم‌ترین عوامل تداخل فرهنگی است که منجر به توسعه اقتصادی در جامعه مورد نظر می‌شود. (Sharema: ۱۹۹۹, pp. ۹-۱۱) از طرفی اثرات متقابل گروه‌های آموزش دیده قابل توجه است، و تأثیر هر گروه مستقل از یکدیگر بر مشارکت فراگیران تأثیر دارد. این پدیده زمانی حساس‌تر می‌شود که در بایم اختلاف در میزان مشارکت افراد در بین گروه‌های آموزش دیده A و B نسبت به گروه‌های شاهد C و D در سطح ۹۹٪ معنی دار است، به طوری که با قاطعیت می‌توان نقش مرکزی آموزش را در تسری مردم به مشارکت در طرح‌های منابع طبیعی (پارامترهای اقتصادی) عنوان نمود. این پدیده با عنوان افزایش سطح معلومات و کشش‌پذیری مثبت اقتصاد بهره‌برداران در طرح‌های مشارکتی ملموس است. اختلاف میانگین دو گروه B و A از یکسو و گروه D از سوی دیگر مشخص می‌کند که

آزمون مقدماتی زمینه‌های پذیرش مشارکت را مهیا و آزمون نهایی نیز نقش کلیدی در مشارکت دارد. اختلاف میانگین گروه‌های D و C تأثیر آزمون‌های مقدماتی را نشان می‌دهد. آموزش زمانی اهمیت نهایی خود را نمایان می‌کند که آموزش متوالی و در سطح بالا به دلیل افت آزمودنی‌ها و رگرسیون آماری میل به سوی میانگین کل پیدا می‌کند و آموزش به سوی عمومیت ره می‌سپارد که میانگین داده‌ها متفاوت و بیان‌کننده اختلاف معنی‌دار به دلیل شرایط مکانی، زمانی مناسب، شرایط اقتصادی - اجتماعی مهیا (نتایج فراگیران ۶ و ۷) و آموزش مناسب، همگام و همسو با افزایش درآمد خانوار از اجرای طرح‌های منابع طبیعی است. (نتایج فراگیران ۲- ۹۷/۵٪) - (نتایج مسئولین ۱۶- ۷۵٪) بررسی تأثیر گروه‌های زوج نمایانگر آن است که اختلاف فقط در بین زوج‌های آزمایشی و شاهد معنی‌دار و ناشی از تأثیر متقابل آموزش است. آموزش خود تحت تأثیر نوع، زمان، محتوی و عملکرد آموزشی مدرّسین است که تأثیر مضاعف در مشارکت دارد. این پدیده با موفقیت رهبران افکار محلی و مدیران منابع طبیعی تأثیر متقابل دارد که با نظریه راجرز، لویید و شومیکر (۵ ص ۳۰۶) منطبق است. همچنین داده‌ها با میانگین داده‌ها قبل از آموزش (۶۵) و تأثیر آموزش پس از دوره‌های آموزشی (۹۶/۴)، در ارتقای رشد فرهنگ منابع طبیعی مردم مؤثر است. این عامل با نظریه «هر چه میزان آگاهی و درآمد خانوار بهره‌بردار

اثر متغیرهای مستقل (سن + سواد- آموزش) در متغیر وابسته (مشارکت)

آموزش

Repetition	Participation	Age	Aliteracy	Education Level	Distinction
تکرار	مشارکت	سن (سال)	سطح سواد (تحصیلات)	آموزش (از طریق کلاس)	امتیازات (کل)
۱	۱۲	۵۴=۱۵	۶	۳*۵=۱۵	۳۶
۲	۱۳/۷۵	۴۰=۱۵	۵	=۱۵	۳۵
۳	۱۲/۲۵	۳۱=۱۵	بی سواد	۳*۵=۱۵	۳۰
۴	۱۱/۵	۴۷=۱۵	بی سواد	۱۵	۳۰
۵	۱۱	۳۸=۱۵	۷	۳۲۵=۱۵	۳۷C
۶	۱۴/۲۵	۴۰=۱۵	۱۴	۳*۵=۱۵	۴۴A
۷	۱۴/۷۵	۳۶=۱۵	۵	۳*۵=۱۵	۳۵
۸	۱۴/۲۵	۶۰=۱۰	۴	۳*۵=۱۵	۲۹
۹	۹/۵	۵۸=۱۰	۶	۳*۵=۱۵	۳۱
۱۰	۱۳	۳۴=۱۵	۹	۳*۵=۱۵	۲۹B
۱۱	۹/۵	۶۲=۱۰	۶	۳*۵=۱۵	۲۶
۱۲	۱۴/۷۵	۳۸=۱۵	(فوق دیپلم) ۱۴	۲*۵=۱۰	۲۹B
۱۳	۱۴/۷۵	۳۷=۱۵	۴	۲*۵=۱۰	۲۹
۱۴	۱۴/۷۵	۳۲=۱۵	۶	۲*۵=۱۰	۳۱
۱۵	۱۴/۷۵	۵۷=۱۰	۳	۲*۵=۱۰	۲۳
۱۶	۱۴/۷۵	۶۰=۱۰	بی سواد	۲*۵=۱۰	۲۰
۱۷	۱۴/۷۵	۵۲=۱۵	۳	۲*۵=۱۰	۲۸
۱۸	۱۴/۷۵	۷۰=۵	بی سواد	۲*۵=۱۰	۱۵Y
۱۹	۱۴/۷۵	۴۵=۱۵	۵	۲*۵=۱۰	۳۰
۲۰	۱۲/۷۵	۵۹=۱۰	بی سواد	۲*۵=۱۰	۲۰
۲۱	۱۲/۵	۵۲=۱۵	۵	۲*۵=۱۰	۳۰
۲۲	۱۴	۶۹=۵	۴	۲*۵=۱۰	۱۹
۲۳	۱۲/۲۵	۲۳=۱۰	۵	۲*۵=۱۰	۲۵
۲۴	۱۲/۷۵	۳۶=۱۰	۵	۲*۵=۱۰	۲۵
۲۵	۱۴	۵۸=۱۵	۴	۲*۵=۱۰۴	۲۹
۲۶	۱۰/۵	۵۶=۱۰	۵	۲*۵=۱۰	۲۵
۲۷	۱۳/۵	۳۸=۱۵	۹	۲*۵=۱۰	۳۴
۲۸	۱۲/۷۵	۴۸=۱۵	۶	۲*۵=۱۰	۳۰
۲۹	۱۴/۲۵	۵۱=۱۵	۲	۲*۵=۱۰	۲۸
۳۰	۱۲/۷۵	۱۸=۱۰	۵	۲*۵=۱۰	۲۵
۳۱	۱۳/۲۵	۴۹=۱۵	۶	۵	۲۶
۳۲	۱۳/۲۵	۷۱=۵	۴	۵	۱۴X
۳۳	۱۵	۶۵=۵	بی سواد	۵	۱۰Z
۳۴	۱۲/۷۵	۲۶=۱۵	۷	۵	۲۷
۳۵	۱۳/۷۵	۱۹=۱۰	۵	۵	۲۰
۳۶	۱۳/۲۵	۴۶=۱۵	۴	۵	۲۴
۳۷	۱۲/۷۵	۳۳=۱۵	۸	۵	۲۸
۳۸	۱۳/۷۵	۲۹=۱۰	۷	۵	۲۷
۳۹	۱۳/۵	۵۶=۱۰	۲	۵	۱۷
۴۰	۱۲/۷۵	۶۳=۱۰	بی سواد	۵	۱۵Y

جدول شماره (۳): ضریب همبستگی و سطح معنی داری بین متغیرهای مستقل و وابسته

	Rep	Partic	Age	Ageade	Educate	Total
Rep						
(1)Pearson	1.000	0.124	-0.301	-133	-719*	-527*
(2)Correlation		0.446	0.059	0.413	0.00	0.00
(3)Sig(2-Tailed)						
(4)N	40	40	40	40	40	40
PARTIC						
(1)Pearson	0.124	1.000	.004	-.044	-.071	-.047
(2)Correlation	0.446		0.982	0.788	0.665	0.774
(3)Sig(2-Tailed)						
(4)N	40	40	40	40	40	40
AGE						
(1)Pearson	-0.301	0.004	1.000	.410*	0.215	.719*
(2)Correlation	0.59	0.982		0.09	0.182	0.00
(3)Sig(2-Tailed)						
(4)N	40	40	40	40	40	40
GRADE						
(1)Pearson	-0.133	-0.044	0.410*	1.000	0.279	0.765*
(2)Correlation	0.413	0.788	0.09		0.082	0.000
(3)Sig(2-Tailed)						
(4)N	40	40	40	40	40	40
EDUCATE						
(1)Pearson	0.719*	-0.071	0.215	0.279	10.000	0.698*
(2)Correlation	0.000	0.665	0.182	0.082		0.000
(3)Sig(2-Tailed)						
(4)N	40	40	40	40	40	40
TOTAL						
(1)Pearson	-0.527*	-0.047	0.719*	0.765*	0.698*	1.000
(2)Correlation	0.000	0.774	0.00	0.000	0.000	
(3)Sig(2-Tailed)						
(4)N	04	40	40	40	40	40

* Correlation is signification at the 0.01 Level (2- Tailed)

بیشتر، احتمال رضامندی و مشارکت افزون تر» بهره بردار از منابع به صورت آموزش مستمر، همسویی دارد. (Tamang: ۱۹۹۹, p.۳۱)

نمایش فیلم و اسلاید، اجرای برنامه های مدون در رسانه های گروهی و... استمرار یابد.

پیشنهادها

۱- آموزش باید در جهت رونق اقتصادی خانوار مدت مبتنی بر مشارکت همه جانبه مردم تدوین

۲- برای توسعه پایدار منابع منطقه، برنامه میان

- شود.
- ۳- روابط بین سطوح درآمدی خانوار، آموزش، مالکیت و مشارکت مردمی مبنای مطالعات آینده قرارگیرد.
- ۴- آموزش برای ارتقای فرهنگ طبیعی در گروه‌های سنی همگن و بهره‌برداران هم‌مطراز با تأکید به ارتقای زندگی گروه‌های محروم جامعه تحقق پیدا کند.
- ۵- برای دستیابی به مشارکت همه جانبه، روستاییان نیازمند آموزش می‌باشند. بهره‌برداران باید بدانند چگونه و به چه صورت در فعالیت‌های منابع طبیعی شرکت کنند. منافع و محدودیت‌ها شناسایی، نیازها شفاف و راه‌های حصول به اهداف مشخص شود.
- ۶- شرایط اقتصادی خانوارهای بهره‌برداران در میزان مشارکت آنان در طرح‌های مشارکتی بسیار مهم است. از آنجا که اکثریت دامداران به دلیل اعمال سیاست‌های غلط مسئولین با مشکلات اقتصادی مواجه هستند، پیشنهاد می‌شود از طریق کمک‌های صندوق اعتباری و... به آنها یاری رساند.

منابع

- ۴- خلیلی شورینی، سیاوش، روش‌های تحقیق در علوم انسانی، انتشارات یادواره کتاب تهران، ۱۳۷۵.
- ۵- راجرز، لویدو شومیکر، رسانش نوآوری، ترجمه عزت‌ا... کرمی و فدایی، شیراز: دانشگاه شیراز، ۱۳۷۱.
- ۶- سازمان خواربار جهانی، نظارت و ارزشیابی، ترجمه غلامحسین صالح نسب، معاونت امور اجتماعی وزارت جهاد سازندگی، تهران، ۱۳۶۵.
- ۷- سایث، آشوانی، راهبردهای توسعه و روستاییان فقیر، مؤسسه مطالعات اجتماعی. هلند (I.S.S) ترجمه بهنام شاهپوری، سلسله انتشارات روستا و توسعه، شماره ۲۴. وزارت جهاد سازندگی، ۱۳۷۵.
- ۸- عفتی، محمد، بررسی عوامل مؤثر در مشارکت روستاییان در طرح‌های توسعه روستایی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ۱۳۷۱.
- ۹- طوسی، محمدعلی، مشارکت، تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی، ۱۳۷۲.
- ۱۰- کمالی، اصغر، بررسی تأثیر آموزشی بر مشارکت مردمی در روستاییان شهرستان مشهد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، گروه مرتعداری دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، ۱۳۷۹.
- ۱۱- لاگوست، ایو، کشورهای توسعه نیافته، ترجمه دکتر هوشنگ نهایندی، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۴۸.
- ۱۲- مرکز آمار ایران، «درآمد، هزینه و خط فقر مناطق شهری و روستایی کشور»، روزنامه اطلاعات، شنبه ۱۱ آذر ماه ۱۳۷۸، شماره ۱۲۷۸۷.
- ۱۳- ملک محمدی، ایرج، «تحقیقی پیرامون شاخص‌های مشارکت مردمی در مدیریت منابع طبیعی»، مجله جنگل و مرتع، شماره ۲۹، زمستان ۱۳۷۴.
- ۱۴- مهندسین مشاور D.H.V هلند، رهنمودهایی برای برنامه‌ریزی مراکز روستایی، ترجمه سید جواد میر و دیگران، مرکز تحقیقات و بررسی روستایی تهران، جهادسازندگی، ۱۳۷۱.
- on Utilization of Scientific Knowledge, 1973.
- for Innovation, Center for Research
- 15- Hawelock.G. Rnald, Planning
- no. 21, F.A.O. Kathmando, Nepal, 1999.
- in Asia, P.W.M.T.A. Field Document,
- A Curricula Framework Specialist Managers
- 16- Sharema, P. N (1999),
- No. 17, F.A.O. Kathmando, Nepal, 1999.
- and Extention, P.W.M.T.A Field Document,
- Delivery Versus Popular Participation
- 17- Tamang. D., Service

- ۱- آرخی، صالح، بررسی نهاده‌های سنتی بهره‌برداری مراتع دشت گمیشان و نقش آنها در اصلاح و احیاء مراتع، پایان‌نامه کارشناسی ارشد گروه مرتع‌داری. دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، ۱۳۷۷.
- ۲- پیتز، اوکلی و مارسدن، دیوید، رهیافت‌های مشارکت در توسعه روستایی، ترجمه منصور محمودنژاد، سلسله انتشارات روستا و توسعه، شماره ۴. وزارت جهادسازندگی، ۱۳۷۰.
- ۳- بهروان، حسینی، «مشارکت روستاییان در طرح‌های توسعه»، مقاله ارائه شده در سمینار شورا و مشارکت، تهران، ۱۳۶۴.